

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан філологічного
факультету

Юрій Бідзіля

Юрій БІДЗІЛЯ

« 30 »

серпня

2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК УКРАЇНОЗНАВЧИХ МОВОЗНАВЧИХ
ГАЛУЗЕЙ**

Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Галузь знань	03 Гуманітарні науки
Спеціальність	035 Філологія
Спеціалізація	035.01 Українська мова та література
Освітня програма	Українська мова та література. Літературна творчість. Документознавство та інформаційна діяльність
Статус дисципліни	обов'язкова
Мова навчання	українська

Ужгород 2023

Робоча програма навчальної дисципліни «Становлення і розвиток українознавчих мовознавчих галузей» для здобувачів вищої освіти галузі знань 03 Гуманітарні науки спеціальності 035 Філологія спеціалізації 035.01 Українська мова та література освітньої програми «Українська мова та література. Літературна творчість. Документознавство та інформаційна діяльність».

Розробник: *Сабадош Іван Васильович*, доктор філологічних наук, професор кафедри української мови ДВНЗ «Ужгородський національний університет».

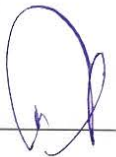
Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні **кафедри української мови**.

Протокол № 12 від 26 червня 2023 року

Завідувач кафедри Наталія ВЕНЖИНОВИЧ

Схвалено науково-методичною комісією **філологічного факультету**.

Протокол № 8 від 29 червня 2023 року

Голова науково-методичної комісії Василь ШАРКАНЬ

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 3	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 90	4-й	4-й
Кількість модулів – 2	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: 2 аудиторних – 44 самостійної роботи здобувача – 46	7-й	8-й
	Лекції:	
	24 год.	12 год.
	Практичні (семінарські):	
	20 год.	
Вид підсумкового контролю: залік	Лабораторні:	
Форма підсумкового контролю: письмова	Самостійна робота:	
	46 год.	78 год.

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення навчальної дисципліни «Становлення і розвиток українознавчих мовознавчих галузей» є оволодіння здобувачами відомостей про наукові досягнення в різних галузях українського мовознавства з найдавніших часів до наших днів, передовсім про історію дослідження української мови.

Відповідно до освітньо-професійної програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

Відповідно до освітньо-професійної програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти **інтегральної компетентності**:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані практичні завдання в галузі філології (лінгвістики, літературознавства, фольклористики) в процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає застосування концептуальних методів освітніх наук, предметних знань, теорії та методів філологічної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов науково-дослідницької діяльності.

Вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких загальних компетентностей:

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності й досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної галузі, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій, вести здоровий спосіб життя.

ЗК 3. Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 11. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК 12. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 13. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

Вивчення дисципліни «Становлення і розвиток українознавчих мовознавчих галузей» сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких спеціальних (предметних) компетентностей:

ПК 1. Усвідомлення структури філологічної науки та її теоретичних основ.

ПК 4. Здатність професійно застосовувати поглиблені знання з обраної філологічної спеціалізації для вирішення професійних завдань.

ПК 7. Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією для розв'язання професійних завдань.

ПК 9. Здатність планувати та управляти проектами; здатність до аналізу і синтезу; готовність забезпечувати науково-дослідний процес.

ПК 10. Здатність управляти інформацією; здатність працювати самостійно; готовність здійснювати перевірку процесів збору, аналізу і систематизації інформації на основі різних її джерел (спеціалізованої літератури, ЗМІ, перспективного наукового, творчого досвіду тощо).

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «Становлення і розвиток українознавчих мовознавчих галузей» є опанування таких навчальних дисциплін (НД) освітньо-професійної програми (ОПП):

ОК 15. Теорія і практика укладання словників.

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Вивчення навчальної дисципліни «Становлення і розвиток українознавчих мовознавчих галузей» передбачає формування та розвиток у здобувачів вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН) відповідно до стандарту вищої освіти зі спеціальності

035 Філологія та освітньо-професійної програми «Українська мова та література. Літературна творчість. Документознавство та інформаційна діяльність»:

Програмні результати навчання	Шифри ПРН
Вільно спілкуватися з професійних питань із фахівцями та нефахівцями державною та іноземною(ими) мовами усно й письмово, використовувати їх для організації ефективної міжкультурної комунікації.	ПРН 1
Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати.	ПРН 2
Організовувати процес свого навчання й самоосвіти.	ПРН 3
Розуміти фундаментальні принципи буття людини, природи, суспільства.	ПРН 4
Використовувати інформаційні й комунікаційні технології для вирішення складних спеціалізованих задач і проблем професійної діяльності.	ПРН 6
Знати принципи, технології і прийоми створення усних і письмових текстів різних жанрів і стилів державною та іноземною (іноземними) мовами.	ПРН 11
Збирати, аналізувати, систематизувати й інтерпретувати факти мови й мовлення й використовувати їх для розв'язання складних задач і проблем у спеціалізованих сферах професійної діяльності та/або навчання.	ПРН 17

Очікувані результати навчання	Шифри ПРН
Вільно спілкується у професійних питаннях із фахівцями та нефахівцями державною мовою усно й письмово, використовує їх для організації ефективної міжкультурної комунікації.	ПРН 1
Ефективно працює з інформацією: добирає необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізує й інтерпретує її, впорядковує, класифікує й систематизує.	ПРН 2
Організовує процес свого навчання й самоосвіти.	ПРН 3
Розуміє фундаментальні принципи буття людини, природи, суспільства.	ПРН 4
Використовує інформаційні й комунікаційні технології для вирішення складних спеціалізованих завдань і проблем професійної діяльності.	ПРН 6
Знає принципи, технології і прийоми створення усних і письмових текстів різних жанрів і стилів державною мовою.	ПРН 11
Збирає, аналізує, систематизує й інтерпретує факти мови й мовлення й використовує їх для розв'язання складних завдань і проблем у спеціалізованих сферах професійної діяльності та/або навчання.	ПРН 17

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни «Становлення і розвиток українознавчих мовознавчих галузей» є:

- поточний контроль під час вивчення навчальної дисципліни, який проходить в індивідуальній, груповій, фронтальній формі. Методи поточного контролю: усний, письмовий, практичний, комп'ютерний і самоконтроль;
- метод підсумкового контролю – залік, який проводиться письмово. Поточний контроль знань та умінь здобувачів із навчальної дисципліни «Становлення і розвиток

українознавчих мовознавчих галузей» охоплює проведення двох модульних контрольних робіт та підсумкового контролю у формі заліку.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: усні відповіді, тестування та письмові домашні завдання, самостійні роботи на практичних заняттях.

Форма модульного контролю: *підсумковий тематичний контроль* через виконання письмової контрольної роботи; *проміжний атестаційний контроль*, *поточний контроль за виконанням індивідуальних робіт*, винесених для самостійного опрацювання.

Форма підсумкового семестрового контролю: залік у формі письмової відповіді.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота								Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5				50	100
10	10	10	10	10					

T1, T2 ... – теми

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль ...)

Поточне оцінювання та самостійна робота								Модульна контрольна робота	Сума
T6	T7	T8	T9	T10				50	100
10	10	10	10	10					

T1, T2 ... – теми

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття	3	30	6	30
Лабораторні заняття (допуск, виконання та захист)				
Комп'ютерне тестування при тематичному оцінюванні	1	10	2	10
Письмове тестування при тематичному оцінюванні	1	10	2	10
Модульна контрольна робота	1	50	1	50
Разом		100		100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Модульна контрольна робота з курсу «Становлення і розвиток українознавчих мовознавчих галузей» містить 2 типи завдань:

- 1) перші два завдання охоплюють теоретичний матеріал і оцінюються 20 балами;

2) третє завдання має практичний характер і стосується перевірки практичних навичок здобувачів із курсу, оцінюється 50 балами;

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Завдання з курсу «Становлення і розвиток українознавчих мовознавчих галузей» містить три завдання: перше і друге завдання охоплюють теоретичний матеріал, третє завдання стосується практичних завдань.

Шкала ECTS	Диференційована шкала	Недиференційована шкала	Мінімальний бал – максимальний бал
A	Відмінно	Зараховано	90–100
B	Добре		82–89
C	Добре		74–81
D	Задовільно		64–73
E	Задовільно		60–63
FX	Незадовільно	Не зараховано	35–59
F	Незадовільно		0–34

За результатами модульного контролю визначається підсумкова рейтингова оцінка. Оцінка за залік залежно від рейтингового балу. Загальна кількість балів, яку може отримати здобувач, – 100. Вони досягаються шляхом сумування результатів оцінок за всі види робіт.

Оцінку **«зараховано» (90–100 балів, А)** заслуговує здобувач, який усебічно, системно і глибоко володіє навчально-програмовим матеріалом; вміє самостійно виконувати завдання, передбачені програмою, використовує набуті знання і вміння в нестандартних ситуаціях; засвоїв основну і ознайомлений з додатковою літературою, яка рекомендована програмою; засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни та усвідомлює їхнє значення для професії, яку він набуває; вільно висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особистісну позицію; самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, виявив творчі здібності і використовує їх при вивченні навчально-програмового матеріалу, проявив нахил до наукової, навчальної та методичної роботи.

Оцінку **«зараховано» (82–89 балів, В)** заслуговує здобувач, який повністю опанував і вільно (самостійно) володіє навчально-програмовим матеріалом, застосовує його на практиці, має системні знання в достатньому обсязі відповідно до навчально-програмового матеріалу, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях; має здатність до самостійного пошуку інформації, а також до аналізу, постановки і розв'язування проблем професійного спрямування; під час відповіді допустив деякі неточності, які самостійно виправляє, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу.

Оцінку **«зараховано» (74–81 бал, С)** заслуговує здобувач, який загалом роботу виконав, але відповідає на екзамені з певною кількістю помилок; вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати на практиці, контролювати власну діяльність; опанував навчально-програмовий матеріал, успішно виконав завдання, передбачені програмою, засвоїв основну літературу, яка рекомендована програмою.

Оцінку **«зараховано» (64–73 бали, D)** заслуговує здобувач, який знає основний навчально-програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його в майбутній професії; виконує завдання непогано, але зі значною кількістю помилок; ознайомлений з основною літературою, яка рекомендована програмою; допускає на заняттях чи екзамені помилки при виконанні завдань, але під керівництвом викладача знаходить шляхи їх усунення.

Оцінку «зараховано» (60–63 бали, E) заслуговує здобувач, який володіє основним навчально-програмовим матеріалом в обсязі, необхідному для подальшого навчання й використання його в майбутній професії, а виконання завдань задовольняє мінімальні критерії. Знання мають репродуктивний характер.

Оцінка «не зараховано» (35–59 балів, FX) виставляється здобувачеві, який має суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань.

Оцінку «не зараховано» (0–34 бали, F) виставляється здобувачу, який володіє навчальним матеріалом тільки на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів або не володіє зовсім; допускає грубі помилки при виконанні завдань, передбачених програмою; не може продовжувати навчання і не готовий до професійної діяльності після закінчення університету без повторного вивчення даної дисципліни.

При виставленні оцінки враховуються результати навчальної роботи здобувача освіти протягом семестру.

До складання заліку допускаються здобувачі вищої освіти, у яких підсумкова модульна оцінка за семестр становить не менше 35 балів і яким зараховано всі види робіт за цей семестр.

Здобувач вищої освіти, підсумкова рейтингова оцінка якого складає від 0 до 34 балів, зобов'язаний поліпшити її до початку підсумкового семестрового контролю під час чергування викладачів на кафедрі у строки, визначені викладачем дисципліни та погоджені деканатом факультету. Інакше здобувач не допускається до складання заліку і в нього виникає академічна заборгованість.

Залік із навчальної дисципліни здобувач вищої освіти може не складати, якщо він успішно пройшов усі модульні контролю та його влаштовує підсумкова модульна оцінка. Здобувачі вищої освіти, підсумкова модульна оцінка яких становить від 35 до 59, залік складають обов'язково. Здобувач освіти може підвищити на заліку рейтинговий бал, при цьому за результатами складання заліку оцінка не може бути менша за підсумкову оцінку, яку він отримав за результатами модульних контролів.

Залік проходить в письмовій формі. На залік виносяться теоретичні, практичні завдання в обсязі навчального матеріалу. Оцінювання результатів навчання на залік здійснюється за 100-бальною шкалою. Оцінка за залік заноситься у відомість обліку успішності.

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1

Тема 1. Вступ. Основні розділи науки про українську мову.

Предмет, мета і завдання курсу. Найважливіші праці з історії українського мовознавства. Бібліографія українського мовознавства. Основні розділи науки про українську мову.

Тема 2. Основні етапи становлення і розвитку українського мовознавства.

Зародження мовознавства в східних слов'ян (XI–XIII ст.). Староукраїнське мовознавство (XIV – кін. XVIII ст.). Українське мовознавство XIX – поч. XX ст. Українська мовознавча наука між двома світовими війнами. Дослідження з українського мовознавства в 1945–1990 рр. Досягнення українського мовознавства після 1990 р.

Тема 3. Історія дослідження сучасної української літературної мови.

Становлення й розвиток графіки й орфографії української мови. Вивчення української фонетики. Історія дослідження морфології української мови. Синтаксичні студії української мови в ретроспективі. Історія вивчення української лексики й фразеології. Становлення і розвиток лексикографії української мови.

Тема 4. Дослідження історії української мови.

Дослідження походження української мови. Видання й вивчення пам'яток української писемності. Вивчення історичної фонетики. Дослідження історичної морфології. Історія

вивчення українського словотвору. Вивчення історичного синтаксису. Здобутки в галузі історичної лексикології. Досягнення української історичної лексикографії.

Модуль 2

Тема 5. Вивчення історії української літературної мови.

Здобутки П. Г. Житецького у вивченні історії української літературної мови. Роль І. Франка у формуванні єдиної української літературної мови. Праці з історії української літературної мови міжвоєнного періоду. Досягнення у вивченні історії української літературної мови в післявоєнний період. Історія українського правопису.

Тема 6. Становлення й розвиток української діалектології.

Початковий етап у вивченні українських діалектів. Дослідження з української діалектології від середини XIX – до поч. XX ст. Діалектологічні праці в період між двома світовими війнами. Післявоєнні досягнення українських діалектологів. Українська діалектна лексикографія. Здобутки в галузі української лінгвогеографії.

Тема 7. Дослідження історії стилістики української літературної мови.

Історія вивчення питань загальної стилістики і культури мовлення. Вивчення лінгвостилістичних особливостей пам'яток української писемності. Дослідження стилістики українських художніх творів у 20–30-х рр. XX ст. Лінгвостилістичні студії 50–60-х рр. XX ст. Вивчення стилістичного потенціалу української літератури кінця XIX початку – XX ст.

Тема 8. Становлення і розвиток прикладних і допоміжних галузей українського мовознавства.

Українська орфографія. Ретроспективний погляд на українську пунктуацію. Історія перекладацької практики. Історія методики викладання української мови.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання:					
	Усього	у тому числі				
лекції		практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота	
7-й семестр						
Модуль 1						
Тема 1. Вступ. Основні розділи науки про українську мову.	8	2	2			4
Тема 2. Основні етапи становлення і розвитку українського мовознавства.	10	3	2			5
Тема 3. Історія дослідження сучасної української літературної мови.	13	4	2			7
Тема 4. Дослідження історії української мови.	14	3	4			7
Разом за модуль	45	12	10			23
Модуль 2						
Тема 5. Вивчення історії української літературної мови.	12	4	2			6
Тема 6. Становлення й розвиток української діалектології.	11	3	2			6

Тема 7. Дослідження історії стилістики української літературної мови.	10	3	2		5
Тема 8. Становлення і розвиток прикладних і допоміжних галузей українського мовознавства.	12	2	4		6
Разом за модуль	45	12	10		23
Разом за семестр	90	24	20		46

6.3. Теми практичних (семінарських, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1.	Вступ. Основні розділи науки про українську мову.	2	
2.	Основні етапи становлення і розвитку українського мовознавства.	2	
3.	Історія дослідження сучасної української літературної мови.	2	
4.	Дослідження історії української мови.	4	
5.	Вивчення історії української літературної мови.	2	
6.	Становлення й розвиток української діалектології.	2	
7.	Дослідження історії стилістики української літературної мови.	2	
8.	Становлення і розвиток прикладних і допоміжних галузей українського мовознавства. Модульна контрольна робота.	4	
Разом		20	

6.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1.	Вступ. Основні розділи науки про українську мову.	4	8
2.	Основні етапи становлення і розвитку українського мовознавства.	5	9
3.	Історія дослідження сучасної української літературної мови.	7	11
4.	Дослідження історії української мови. Модульна контрольна робота.	7	11
5.	Вивчення історії української літературної мови.	6	10
6.	Становлення й розвиток української діалектології.	6	10
7.	Дослідження історії стилістики української літературної мови.	5	9
8.	Становлення і розвиток прикладних і допоміжних галузей українського мовознавства. Модульна контрольна робота.	6	10
Разом		46	78

6.5. Індивідуальні завдання

Підготовка рефератів, презентація власних результатів наукових досліджень, виконання тестових завдань, анотація опрацьованих джерел, пошук у комп'ютерних мережах додаткового навчального матеріалу до запропонованих викладачем тем.

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Технічні засоби: офісні додатки, Google Meet.

Обладнання: персональний комп'ютер, мультимедійний проектор, інтерактивна дошка.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Бевзенко С. П. Історія українського мовознавства. Історія вивчення української мови: навч. посібник. Київ: Вища школа, 1991. 231 с.
2. Жовтобрюх М. А. Нарис історії українського радянського мовознавства (1918–1941). Київ: Наукова думка, 1991. 260 с.
3. Мовознавство на Україні за п'ятдесят років. Київ: Наукова думка, 1967. 454 с.
4. Селігей П. О. Українське академічне мовознавство за дев'яносто років (1918—2008). *Мовознавство*. 2008. № 4/5. С. 3–17.
5. Українська мова у ХХ сторіччі: історія лінгвоциду: документи і матеріали / ред. Л. Масенко. Київ: Києво-Могилян. акад., 2005. 400 с.
6. Українська мова. Енциклопедія. 3-є вид., зі змінами і доп. Київ, 2007. 856 с.

Допоміжна література

7. Багмут Й. А. Питання теорії перекладу на Україні за радянський час. *Дослідження з мовознавства в Українській РСР за сорок років*. Київ: Наукова думка, 1957. С. 122–147.
8. Горецький П. Й. Історія української лексикографії. Київ, 1963. 243 с.
9. Губерначук С. Прадавність української мови. Київ: Четверта хвиля, 2010. 352 с.
10. Дзєндзелівський Й. О. Конспект лекцій з курсу української діалектології (Вступні розділи). Ужгород, 1966. С. 50–91.
11. Дослідження з мовознавства в Українській РСР за сорок років. Київ: Наукова думка, 1957.
12. Загнітко А. П. Історія українського мовознавства в особах: наук.-навч. посіб. Донецьк, 2006. Ч. 1. 184 с.
13. Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України: 1930–2005. Матеріали до історії. Київ: Наукова думка, 2005.
14. Казакевич О. Українська мова, нація та ідентичність у міжімперському просторі (друга половина ХІХ – початок ХХ століття): монографія. Київ; Вінниця, 2018. 406 с.
15. Кобилянський Б. В. Короткий огляд історії мовознавства. Київ, 1964.
16. Ковалик І. І., Самійленко С. П. Загальне мовознавство: Історія лінгвістичної думки. Київ: Вища школа, 1985. 216 с.
17. Кравчук Р. В. З історії слов'янського мовознавства (видатні славісти-мовознавці). Київ: Радянська школа, 1961. 140 с.
18. Кубайчук В. Хронологія мовних подій в Україні (зовнішня історія української мови). Київ, 2004. 176 с.
19. Кульчицька Т. Українська лексикографія ХІІІ–ХХ ст.: Бібліографічний покажчик. Львів, 1999. 359 с.
20. Масенко Л. Мова радянського тоталітаризму. Київ: Кліо, 2017. 217 с.
21. Масенко Л. Т. Альтернативне мовознавство шістдесятників. *Українська мова*. 2004. № 2. С. 25–38.
22. Мовознавство на Україні за п'ятдесят років. Київ: Наукова думка, 1967. 454 с.

23. Мозер М. Причинки до історії української мови / за заг. ред. С. Вакуленка. Вид. 3-є, перегл. і поправл. Вінниця: Нова книга, 2011. 848 с.
24. Москаленко А. А. Історія українського правопису (Радянський період). Одеса, 1968.
25. Москаленко А. А. Нарис історії українського алфавіту і правопису. Одеса, 1958.
26. Москаленко А. А. Нарис історії української діалектології. Одеса, 1961–1962.
27. Москаленко А. А. Нарис історії української лексикографії. Київ, 1961. 162 с.
28. Наконечна Г. Науково-технічна термінологія. Історія і сьогодення. Львів, 110 с.
29. Німчук В. В. Історія українського правопису: XVI–XX століття. Хрестоматія. Київ: Наукова думка, 2004. 584 с.
30. Німчук В. В. Проблеми українського правопису XX – початку XXI ст. Київ, 2002. 114 с.
31. Німчук В. В. Мовознавство на Україні в XVI–XVIII ст. Київ: Наукова думка, 1985.
32. Німчук В. В. Староукраїнська лексикографія в її зв'язках з російською та білоруською. Київ: Наукова думка, 1980. 304 с.
33. Огієнко І. Історія української літературної мови; упоряд. М.С. Тимошик. Київ: Либідь, 1995. 296 с.; іл. (Літературні пам'ятки України).
34. Павлюк М. В. Основні етапи розвитку українського мовознавства дожовтневого періоду. Київ; Одеса, 1978.
35. Паламарчук Л. С. Українська радянська лексикографія (Питання історії, теорії і практики). Київ: Наукова думка, 1978. 203 с.
36. Півторак Г. П. Українці: звідки ми і наша мова: монографія. Київ: Наукова думка, 1993. 199 с.
37. Постаті та ідеї: з історії мовознавства в Україні / ред. Л. К. Ярошевська. Київ: Наукова думка, 1995. 149 с.
38. Розвиток мовознавства в УРСР. 1967–1977. Київ: Наукова думка, 1980. 248 с.
39. Сабадощ І. Українська діалектна лексикографія післявоєнного періоду. *Українська мова: Сучасність – історія*. Люблін, 2003. С. 93–108. Передрук: Сабадощ І. Українська лексика в просторі і часі: збірник праць. Ужгород, 2015. С. 457–468.
40. Українське мовознавство у західних і південних слов'ян. Київ, 2005.
41. Шевельов Ю. Внесок Галичини у формування української літературної мови. Київ: Академія, 2003. 160 с.
42. Шевельов Ю. Портрети українських мовознавців. Київ: Академія, 2002. 132 с.; іл.
43. Шевельов Ю. Українська мова в першій половині двадцятого століття (1900–1941). Стан і статус. Київ: Сучасність, 1987. 295 с.
44. Шевченко Л. Л. Так це починалося... (Розвиток мовознавства в 20-ті роки). *Мовознавство*. 1998. № 6.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

45. [Великий електронний словник української мови \(ВЕСУМ\)](https://vesum.nlp.net.ua/). URL: <https://vesum.nlp.net.ua/>
46. Електронний тлумачний словник української мови. URL: <https://slovnyk.ua/>